

GEN. EISENHOWER, vrhovni poveljnik zavezniške armade na zadnji fronti, v družbi vojakov nekje na bojišču, kjer se pripravlja proti Nemcem nova velika ofenziva.

Sporazum med Titom in Šubašičem za rešitev vprašanja o obliki bodoče jugoslovanske vlade

Sporazum med Šubašičem v imenu kraljeve vlade in Titom v imenu osvobodilnega odbora, ki je bil prvočno sprejet 1. novembra lansko leto, je postal po rešitvi minule vladne krize pravomočen in ostane v veljavni, ako se med tem ne dogodi kaj nepredvidevanega. Kraljeva vlada se v sporazumu priznava, toda se ne sme vrnili v deželo, dokler ne bo ljudstvo o tem glasovalo. Nadomestilo ga bo regentski svet. S svojo imovino lahko do tedaj svobodno razpolaga, pod nadzorstvom regentov ki prisežejo zvestobo njemu, vlada pa narodu. Jamči se najširše svobodštine. Priznava se obstoječi družabni sistem v Jugoslaviji. Besedilo SPORAZUMA, ki nam ga je poslal v slovenskem prevodu ZOJSA, se glasi:

S stališča mednarodnega zavoda in v skladu s smernicami jugoslovanske države je želja vseh narodov v Jugoslaviji jasno izražena za te cilje s štiriletno borbo za novo, neodvisno federalistno državo, ustanovljeno na načelih demokracije.

Vsled tega prevzamemo vso naloge, da bo volja naroda spoštovana pri vsakem koraku in od vseh, bilo to v notranji uredbi države ali v formiranju vlade. Mi radevolje upoštevamo splošna osnovna načela ustavnih vlad, katerih se dogaja v vseh resnično demokratičnih državah.

Jugoslavija je med združenimi narodi priznana država in deluje kot tako v svoji ustanovljeni obliki; njeni zastopstva v inozemstvu zastopa državne interese v vseh poslih, ki se načinjajo na zunanjosti politiko in sicer vse do časa, dokler ne prevzame te obveznosti bodoča demokratska federativna Jugoslavija, katera bo na temelju svobodne odločitve naroda ustavila vlado po njegovih navodilih.

V svrhu, da se ognemo možnim napetim odnosom v deželi, smo se sporazumeli, da se kralj Peter II. ne vrne v domovino, dokler narod ne spregovori s svojim glasovanjem o tem vprašanju. V odsotnosti kralja bo vrsil njegovo oblastenski svet.

Regentski svet bo imenovan z ustavnim aktom kralja Petra, na predlog kraljevske vlade in v sporazumu s predsednikom Narodnega osvobodilnega odbora Jugoslavije, maršalom Josipom Broz-Titom ter ministriškim predsednikom kraljeve vlade, dr. Ivanom Šubašičem.

Milwaukee, Wis.

V nedeljo 11. februarja v SS Turn dvorani koncert "NAPREJA" in vprizoritev drame "MOREC", v kateri nastopajo igralci in igralke dramskega odseka kluba št. 1 JSZ iz Chicago. Prijetek sporeda točno ob 5. popoldne.

V drugem slučaju se je dogodilo, da so šli moški na stavko,

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze in Prosvetne Matice

CHICAGO 23, ILL., 7. FEBRUARJA (February 7), 1945.

Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave.

LETO—VOL. XL.

OFFICIAL ORGAN OF
J. S. F. AND ITS
EDUCATIONAL BUREAU

Dve važni mednarodni konferenci zastopnikov delavstva v Londonu

Prvič v tej vojni so se na konferenci v Londonu sesli zastopniki unij iz vseh dežel, da razpravljajo o bodočih skupnih problemih, o vojni in miru, o reorganizaciji mednarodne delavske strokovne zveze in o ustanovitvi nove delavske politične internacionale.

Njihne naloge so ogromne, razlike med njimi velike in nekateri problemi, ki jih imajo pred sabo, se zde radi tega marsikomu nepremostljivi.

Priči na takem velikem mednarodnem zboru so zastopane tudi sovjetske delavske unije, ki so poslale petintrideset delegatov. Načeljuje jim predsednik centralnega sovjetskega unionskega sveta Vasilij Kuzentcov. Sklical ga je Kongres angleških unij. Ta naloga bi sicer spadala odboru že obstoječe Mednarodne zveze strokovnih unij, toda ker se je na zahtevo AFL in nekaterih drugih unij branila priznati in sprejeti unije ruskega delavstva v svojo sredo, so angleške unije sklenile temu storiti konec s sklicanjem konference na svojo roko.

Odbor AFL je takoj po prejemu vabilo izjavil, da se je ne udeleži, ker bodo ruske unije zraven, češ, da jih ne smatra za svobodne delavske organizacije. John L. Lewis tudi ni zastopan. Bratovščine železničarjev so poslale opazovalca. Tudi eden izmed predstavnikov AFL je v Londonu, dasi radi druga sestanka, toda ob enem bo od bližu motril tudi to zborovanje. Kajti niti takša močna organizacija kakor je AFL, ga ne more ignorirati.

Razen omenjenih ameriških unij so na to zborovanje poslale delegate vse druge važne delavske unije po svetu, med njimi CIO, in tudi unije iz malih dežel so zastopane.

Ako bi si hotele očitati napake druga drugi, kot jih AFL in nekateri drugi samo russki unijam, ne bi bilo nobene delavske mednarodnosti in solidarnosti. Kajti napake so na vseh straneh. Odpravljati ali popravljati jih je mogoče le z dobrohotnim razumevanjem drug drugega, ne pa s ščuvanji in spletki bodisi s katerekoli strani.

Pred tem zborovanjem se je vršila konferenca mednarodnega delavskega urada, ki je bil po zadnjem vojnem ustanovljen pod okriljem lige narodov. V njemu so zastopane iz vsake države po ena unajska zveza (iz Združenih držav samo AFL), zveze delodajalcev in pa vlade. Tudi na tem sestanku so razpravljali o zelo važnih problemih, ki se morejo rešiti le vzajemno z vladami in zvezami delodajalcev. Jasno je, da se bo moralno po tej vojni z delavstvom še veliko bolj računati kakor doslej. V to pa mu je potrebna solidarnost.

Nova vlada se obvezuje objaviti izjavo, s katero bo proglašila osnovna načela demokratskih svobodščin in zajemanja, da se jih bo izvrševalo. Osebna svoboda, s voboda strank, svoboda veroizpovedi, govorja, tiska in sestajanja bodo posebno naglašene; na enak način bo naglašena pravica lastnine in privatne iniciative. Zajamči se suverenitet posameznih narodnih edinjin v državi, spoštovanje enakopravnosti in pravico varnosti, kakor je to

vrsilo v zvezni državi. Svojo oblubo je že lani izvršil in minilo nedeljo je ameriška armada pod njegovim poseljstvom okupirala glavno mesto Manilo, ki je imelo pred vojno okrog 340,000 prebivalcev.

Ko so decembra 1941 Japanci udarili na Filipine in jih osvojili, jim je general MacArthur zagotovil, 'da se vrnemo'.

Svojo oblubo je že lani iz-

brigli za to njegovo izjavo. Zdržnili so se šele, ko jo je ponovil Henry Wallace potem, ko ga je predsednik Roosevelt imenoval za trgovskega tajnika. Nak, da bi tak sanjač prišel v vlado na tako važno mesto — tega nikakor ne!

Propaganda, ki je v pogonu proti unijam na način, da jim je neizbrisno skodovala, je šele v prvih pritiskih. Njen smoter je jamčiti veteranom, ko se vrnejo iz armade ali mornarice, delo neglede na unajske pogobe. Zaprti delavnici izgubi pri tem vso veljavno. V nekaterih državah je že proglašena za neustavno. V drugih jo skušajo onemogočiti z raznimi drugimi odredbami. In unije pa hitre najemati advokate, da s sodnimi procesi branijo svoje pravice.

Ko je Roosevelt obljubil po vojni 60 milijonov služb, se ekonomski toriji niso kaj dosti

Lani bilo na 'domači fronti' blizu sto tisoč ubitih

Kapitalistični listi dela v svoji propagandi vtis, kot da ni tu nobenih "vojnih razmer", da vojne sploh ne čutimo itd.

Iz vladne statistike pa je razvidno, da je bilo lani v tej deželi smrtno ponesrečenih 94.750 oseb, poškodovanih pa 9.750.000. Izmed slednjih je na tisoče trajno pohabljenih.

To so ogromne izgube, v vsakem primeru prav nič manjše kakor na bojiščih.

National Safety Council razlagata, da pomenijo to izgube toliko kot če se bi zaprla municipijske tovarne z milijon delavci skozi celo leto.

Dalje: omenjena armada ubitih in poškodovanih delavcev bi producirala, ako bi ostala združena, 29.000 bombnikov in ogromne količine drugega materiala.

Smrtnih ponesrečenih je bilo lani 5% manj kakor predlagan, kar pomeni, da se je prihranil 5.000 življenj.

Največji odstotek ubitih in poškodovanih odpade na delavce v industriji, na drugem mestu so avtne nezgode in na tretem na poškodbe doma. Človek bi mislil, da je dom najvarnejši kraj, a statistika priča, da se poškoduje in ubije v stanovanjih na tisoče oseb vsako leto.

VABILO NA SEJO

Waukegan-No. Chicago, Ill. Prihodnja seja Jugoslovanskega pomočnega odbora se bo vršila v nedeljo 11. februarja ob 3. uri popoldne v SND. Med raznimi razpravami imamo rešiti tudi podrobnosti glede priprav za igro "Norec", katero bodo vpravili češki igralci v SND v nedeljo, dne 18. marca. Čisti prebitek iste je namenjen v pomoci našim hrabrim partizanom v Jugoslaviji. Apeliramo torej na našo rojake, da se te seje polnoštevilno udeleži, ker s pripravami za to pripremo bo precej dela, ako hočemo, da bo imela popolen finančen in moralen uspeh. — Odbor.

Mehiška vlada podpira španske republikance

Španski republikanci niso bili nikjer tako prisrčno sprejeti, kakor v Mehiki. In nikjer nima toliko svobode, kakor tam. Kajti z njimi čuti mehiška vlada. Pomočni tajnik notranjih zadev Casas Aleman je dejal, da bo mehiška vlada storila vse v svoji moći za zedinjenje španskih republikanskih struj in za obnovitev španske republike.

(Konec na 5. strani.)

Boj za službe svarilo, kaj šele bo, ko bo konec vojne

V South Bendu, Ind., je prvi februarja piketirala skupina otrok in njihove matere proti uniji CIO, z zahtevo, da naj se da prednost tistim delavkam, ki imajo mož ali sinove v armadi. Ker se vojna naročila krčijo, delavce odslavljajo in je naravno, da se tisti, ki so odpuščeni, potegujejo za svoje pravice.

Unija v omenjenem mestu ima s kompanijo pogodbo, da se v slučaju odslavljanja da poslovilne češke najpravo tistim delavcem, ki so bili najkasneje narejenci. Tako je bilo ob delu in mnogo žensk, ki imajo mož ali pa sinove v armadi. Po odslaviti jim je nekdo naril napise, s katerimi so pred unijnim uradom trdile, da jim je unija nepravična, ker ne upošteva, da so one žene oziroma matere veteranov.

V drugem slučaju se je dogodilo, da so šli moški na stavko,

Velika trojica ima pred sabo nešteto važnih problemov

ITALIJANI SE BOLJ IN BOLJ PRITOŽUJEJO.

— POLJSKA NAJBOLJ SPORNO VPRASANJE. KLIC V BALKANSKO ZVEZO. — RDEČA ARMADA V SVOJI NAJVĒCI OFENZIVI

Ko so se minuli teden sesli di če bi samo Italiji dali dva tičiča ladji.

Pogoji premirja med Italijo in zavezniški so tudi niso bili objavljeni. Zanimali bi posebno Slovence, ker je v njih baje tudi že odločitev glede Trsta.

Kraljevina ali republika

Znano je, da ima glavno besedo v Italiji Anglia; znano je tudi, da Anglia želi ohraniti Grčijo "starem redu", in pa jo pridobiti za demokracijo. Angleška diplomacija se poslužuje te igre, ker ji je za ohranitev Italije pod svojim varstvom.

Churchill je sicer v parlamentu dejal, da je Velika Britanija ne potrebuje, saj nič bolj ne kot Španije, in ako je lahko izhaja skozi ves čas vojne v Sredozemlju osamljena, morda tako najboljše tudi v bojnicah.

Obisk pri papežu

Ko je bil Churchill zadnjic v Italiji, Mussolini kaipa na njem več hvali, kakor ga je nekoč, a tudi udarjal ni po njemu. Kot pristaš in sedaj glavar angleškega imperializma mu je le na tem, kako izčrpiti iz zmag nad Italijo čimveč za cesarstvo Velike Britanije.

Pri papežu je bil štirikrat na obisku. Sploh se zdi, da angleška in ameriška vlada upoštevata za italijansko vlado veliko bolj papeža kakor pa premierja Bonomija, ki je brez moči.

V Vatikanu so se oglasili tudi razni drugi državniki, med njimi Harry Hopkins. Kaj so se

(Konec na 5. strani.)

"Prosvetna matica" bo imela še velike naloge in želi sodelovanja

Minuli teden je tajništvo Prosvetne matice poslalo pisma društvom, ki še niso v tej ustanovi; vabi jih, da pristopijo in v ta namen plačujejo mal znesek na mesec v svrhu podpiranja njenih aktivnosti.

Zaradi vojne sicer niso toliko kot so bile v normalnih časih, a vojne bo enkrat konec in tedaj bo treba organizacijam, kakor je Prosvetna matica, speti na plan v vzgojnem delom. Med ljudske množice je treba med drugim s tako vzgojo, s kakršno jih bo pridobila za preprečenje strahot, kakršne se sedaj speti že več let dogajajo širok svet. Mi tukaj, druge delavske organizacije tu in po svetu z nimi vred v boj za tak red, v kakršnem staršem ne bo treba več zgubljati sinov na bojiščih, in žena se ne bala, da se ji mož več ne povrne. In domačije se ne bodo v stotinah, v tisočih in statisočih spremiščati v ruševine in pogorišča.

Prosvetna matica izdaja knjige in posedi tudi velik dramski arhiv, s katerim je pomagala društvom z igrami in na glasbenem polju. Priredila je razne predavateljske ture, obdržuje s pomočjo včlanjenih društev krajevne konference in od časa skupne konference.

Vsega skupaj je doslej razpečala med članstvo pridruženih društev in klubov brezplačno 87.000 izvodov knjig; izmed teh jih je bilo 52.000 izvodov tiskanih v njeni lastni založbi.

Mnoga napredna društva so že od pričetka Prosvetne matice včlanjena v nji, veliko se jih je pa pridružilo pozneje. A želimo, da bi pristopila tudi ostala, zato apeliramo nanje. Čimbolj se narod briča za prosveto, več velja in bolj je upoštevan.

Ako vaše društvo ni še član Prosvetne matice, pridružite se ji!

Kdor želi o nji več pojasnila, naj piše na naslov 2301 S. Lawndale Ave., Chicago 23, III.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka po popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Izmotavanje Jugoslavije iz političnih zapletljajev, intrig in starega reda

Sele ko je kralj Peter pod pritiskom stare kamarile in dvorne žlahte umaknil svojo pritridlev k sporazumu med Subašičem in Titom ter vlado odslovlil, je izprevidel, da njegovi ukazi in Jugoslaviji več ne veljajo, pa tudi v Londonu ne dosti.

V namenu, da se Petra otme iz zagate, v katero je zašel, ker je sledil volji "zaščitnikov" svojega dvora, so angleški diplomati sporazumno z drugimi prizadetimi krogom poskrbeli, da je premier Subašič prostovoljno "resigniral". Peter pa mu je takoj nato povrnil sestaviti "novo" vlado.

Ivan Subašič je postal premier. Iz Londona je bilo dne 29. januarja v depeši Pauline Whittington v Chicago Sunu poročano, da je ves kabinet isti, z izjemo, da Slovenec Izidor Cankar ni več v vladni. Nasledil ga je bivši ban dravsko banovine (Slovenec) Drago Marušič, ki je bil prej pri vladni Titov osebni zaupnik. Cankar je bil v prejšnji vladni minister za komunikacije in justico. Oba ta porfela in pa naučnega ima sedaj Marušič.

Predsednik vlade Ivan Subašič je ob enem minister vrnjanju zadev in minister vojne. Ostali člani vlade so Sava Kosanovič, minister notranjih zadev, zdravja in socialnega skrbstva, ter javnih del. Juraj Šutej, minister finančne, industrije, pošte in telegrafov. Sretan Vukosavljević, minister poljedelstva, potrebščin, in za šume ter rude. Ko svoje posle v Londonu spravijo v red, se preselijo v Beograd.

Kralj je ob sestavi te vlade zaenčno prisegel, da se pravice krone izroči regentstvu, ki bo vodilo vladarske posle, dokler se ljudstvo po svojih zastopnikih v konstituanti ne izreče bodisi za povratek kralja ali za kako drugo obliko vlade.

S tem je sporazum med Titom in Subašičem na eni strani, in s kraljem Petrom na drugi, spet v veljavi. (Priobčen je v tej stvari na 1. strani.)

Toda spletki s tem ne bo konec. V nobeni zamejni vladni v Londonu se ni intrigiralo bolj kakor v Petrovi. V nobeno se niso umeščavali razni intriganti, paraziti in politiki starih "balkanskih" nazorov in srednjeveške mentalitete toliko kot v njegovem. V nji in okrog njega je dominirala pravista klika, ki je bila vseskozi poguba za Jugoslavijo. Časopisi v Londonu in v Ameriki so pisali, kako Petra odvaja od sporazuma s Subašičem in Titom med drugimi mati grške princeze, ki je sedaj Petra žena, češ, kraljestvo Jugoslavije je samo vajino! Ako se ne vrneta tja čimprej, bosta ob prestol! Stari in mladi srbski oficirji so enako prisiskali s svoje strani. Tudi precej Angležev v "višjih" krogov je spletakilo zraven.

Torej komedija, ki bo nekega dne zabavala ljudi v kinoteatritih.

Cemu sploh treba takih zamejnih vlad? Kaj naj počne v Londonu jugoslovanski minister "za šume in rude", ali minister za promet, ali katerikoli drugi? Vse te šume, rude, promet itd. so imeli prej okupatorji v rokah, sedaj pa so v področju narodnega osvobodilnega odbora. Ampak je že tako, da angleška vladna, in z njo vred ameriška, silno verujeta v "legalnost". Zato naj Jugoslavija dobi novo vlado le na ustaven način. Torej ako Tito kralja noče, naj jo vladajo regenti (saj po imenu), nekega dne naj se izvoli novo ustavodajno skupščino, ta pa naj potem reče spletakilo zraven.

Resnična vlada v Jugoslaviji, kolikor je osvobojene, je sedaj Titova. Deluje pod zaščito in v soglasnosti s sovjetsko vladno, in z odobritvijo angleške vlade. To je Churchill v parlamentu večkrat poudaril. Vlada Zed. držav, oziroma Roosevelt v državnem tajniku pa se nista še nobenkrat določeno izjavila, v koliko soglašata s sedanjim razvojem v Jugoslaviji. Teliko bolj pa sta pred leti izražala svojo naklonjenost kralju Petru in njegovemu takratnemu zamejnemu vladni.

Stojan Pribičević, ki je bil kot časnkar osem mesecov v Jugoslaviji, piše v londonskem "New Statesman and Nation", da je po njegovem preudarku sedaj 70 odstotkov ljudstva v Jugoslaviji z osvobodilno fronto. Največ nasprostva imata v Srbiji.

Dalje izvaja — kar je sicer splošno znano, da je v sedanji Jugoslaviji komunistična stranka edina, ki je res organizirana. Po par letih ustanovitve Jugoslavije jo je vlada prepovedala in od tedaj je delovala podtalno. Zato je organizatorično v sedanji vojni najmanj trpela in bila na udar najbolj pripravljena. Druge stranke, razen vladna — so bile vsled političnih restrikcij in diktature že prej šibke, v vojni pa so razpadle.

Največ narodnega osvobodilnega odbora predvideva za novo Jugoslavijo samo eno politično enoto, ki pa bo po zatrdilih sedanjih vodij zelo elastična. Medsebojna nesoglasja, razlike in spore se bi v nji reševalo. Cerkva se ne bo zatiralo, toda bodo ločene od države. Voditelji osvobodilnega gibanja zagotavljajo, da Jugoslavija ne bo komunistična, in njen individualistični kmet bi komunizmu tudi dostopen ne bil. Državni monopolji prejšnjih vlad in druge državne svojine ostanejo v skupnem področju. Kapital iz tujih dežel se bo v nji lahko investiral. Rudniki, tovarne in druga bogastva, ki so bila prej posest lastnikov iz sovražnih držav, bodo konfiscirana in postala ljudska svojina. Jugoslavija bo demokratična, federativna država. Temeljni namen na-

PO DOLGEM ČASU ZOPET DOMA. Ameriški vojaki, ki so dobili po mnogih mesecih aktivnosti na fronti, začeli in zasluženi dopust. In po odpočitku, kar je zdravih, pa spet nazaj v službo ...

KATKA ZUPANIĆ:

IVERI

"In tako, bobrčki, ste zdaj rešeni, prosti in svobodni! Mi, ki smo bobri, kakor vi, smo vam pomagali napoditi krvolocene, nenasitne 'volve' ..."

"Pozni, skoro prepozni ste bili," si mislijo bobrčki, ali vkljub temu objemajo prijatelje bobre in se jočejo od samega spletka.

O, svoboda! I svetopisemska visoka pesem je prebleda zate!

Ali ko se razgledajo po sebi, po koži, ki jim raztrgana visi s sestradiani teles, ko opazijo velike vrzeli v svojih vrstah, na okrog pa podtrdijo in grobove, kamor se oko ozre, jim kaže nekaj grenkega v veselje, jih rane — vidne in nevidne — hudo zaskelijo, huje, nego kdaj prej. Bobrčkom klonejo glave.

"Rane vam bo zacelil čas, kolikor si jih ne boste sami izlazili," jih tolažijo prijatelji bobri, "in potem si boste složno građili na razvalinah ... Da ste le zopet svobodni, zopet prosti!" Bobrčki potrjujejo, toda ne vse. Precej jih je, ki se mračno in trpko nasmehnejo, rekoč: "Pravite: 'Zopet' svobodni ... 'zopet' prosti ... Mi prave slove dosej nismo poznali! Je nikdar dosej nismo imeli! Ali zdaj smo jo dosegli! Znali smo si jo priboriti, znali jo bomo ščititi! Izvolili si bomo ..."

"O, ne bojte se!" jih prekinjo prijatelji. "Mi, ki smo vam priskočili na pomoč, smo že vse to uредili. Vam, revčkom razdrapanim, ne bo treba drugega, kot prikimati ..."

"Kimiti ..." se zavzamejo bobrčki. "Saj res, nekoč smo znali kimiti. Pravzaprav nismo smeli drugega, kot molčati in kimiti. Ampak tista doba je davno za nami, mrtva in pokopana v vsem, kar se je je držalo! Živi pa naša pravica in naša volja! Kimanja več ne bo!"

Ej, ej, prijateljki, zmaga vas je nekoliko omnila. Bobrčki ste pač! Ali ko se streznete, boste spoznali, da je vaša pravica le pravica, in vaša volja le voljica. Mi pa smo bobri, ki imamo moč ..." Bobrčki se začedeno ozroči, osupeno in se zdrznejo ... Prijetelji bobri imajo — lisice glevale.

Vstopinja je samo 30c. Igralo bo Možinov trio.

Misljam, da je vsakomur jasno, da je ta napol basen oslo-

O ZBORU "SVOBODA" IN NEKAJ O DRUGEM

Detroit, Mich. — Ker na letini seji pevskoga zboru "Svoboda" več članov ni bilo navzočih, jih s tem obveščam, da imamo sedaj novo tajnico in blagajnico. Zelim, da ji pri delu za "svobodo" pomagamo, ker ona še ne pozna vseh članov, da tako še v naprej obdržimo pevsko društvo.

Upam, da po vojni spet postanemo bolj aktiven, ko se fanti vrnejo iz armade.

Skozi dolgo vrsto let je "Svoboda" dala na oder po eno ali dve priredbi in tudi nekaj dobrih operet je predvajala. In vselej smo imeli obilen poset. Zdaj v vojnem času bi bilo težko kaj takega. Sicer ko bi stari člani poveci in igralci tako ne opustili, bi bilo tudi še zdaj kaj mogoče. Članov smo imeli v minulem letu 54, ampak večina smo podporni člani. Blagajne je še čez \$200 in poleg tega tudi vojaški fond za člane in prijatelje.

Vse priznanje moram dati podpornim članom, ki so skozi vrsto let, kar sem bil tajnik, redno plačevali članarino, da so s tem podpirali pevsko društvo.

Odbor "Svobode" za leto 1945 je sleden: predsednik Adolf Koss; tajnica in blag. Mary Studak; zapisnikarica Jennie Semrow. Nadzorni odbor, Helen Zagar, Mimi Potochnik in Olga Petrich.

Col. Joseph Triner se vrnil iz vojne

Col. Joseph Triner, ki je bil dve leti v vojni službi, je sedaj spet doma in prideljen rezervi. Od oktobra 1941 je bil v vojnih kampanjah v Libiji, Tunisu, Siciliji in Franciji. Bil je v invaziji v Normandiji na "D" Day in bil odlikovan. Služil je tudi v prvi svetovni vojni.

Sedaj je spet v svoji stari službi predsednika korporacije njegovega imena, ki izdeluje Trinerjevo grenko vino.

VESELICA "SLAVIJE"

Chicago, Ill. — Na pustno soboto 10. februarja bo v dvorani SNPJ zabava društva Slavija, št. 1 SNPJ.

To bo zares domaća zabava. "Vsega v izobilju," po domaćem rečeno.

Vstopinja je samo 30c. Igralo bo Možinov trio.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

rodne osvobodilne fronte je dvigniti blagostanje ljudskih množic, torej delavcev in kmetov. Mala obrt bo protektirana.

To so torej glavna zagotovila narodne osvobodilne fronte, ki je sedaj neoporečna gospodarica v državi.

Tak je položaj v Jugoslaviji danes. Vse je še v povoju, v začetkih razvoja po novih načrtih. In pa vojna je še zmerom v dejelih.

Kakšna bo Jugoslavija vzliz vsem tem svojim načrtom v bodočnosti, je največ odvisno od celotnega razvoja v Evropi in po svetu. Ako bodo države po tej vojni med sabo sodelovale, bo dobro. Ako ne, so novi konflikti neizogibni.

Ljudstvo si želi mir, socialno zaščito in čist zrak, v katerem mu bo mogoče svobodno dihati. Ako bodo državniki v teh usodnih dneh razumeli svoje poslanstvo, bodo želite množic izpolnjene. Ako ne, bo beda še bolj kraljevala in lahko se pripravimo na še manj demokracije, kakor je je bilo do te vojne.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Pisati sedaj o položaju na evropskih bojiščih je za človeka, kateri piše tedensko kolono, skoraj nemogoče. Komaj si začel pisati o Varšavi, so Rusi že v Censtohovi! Omeniš Tannenberg — pa že osvajajo Königsberg. Na ta način ne preostaja urednik drugač kot predelanje, tako da spis saj malo harmonira s tekočimi dogodki.

Odlčil sem se, da pustim vzhodna bojišča saj toliko časa, dokler ne pride Žukov do Berlina, in kot kaže, ga ne bo vzel dolgo.

V Spaniji

Iz Spanije se malo sliši. Caudillo Franco molči, ker ve, da je to za enkrat najboljše. Naši meščanski listi, ali bolje burzavno časopisje, se tudi ne ukvarja s takimi stvarmi. Samo tu ali tam dobri nekaj kar vrže luč na sedanji položaj v tej nevrečni deželi. Ce hočeš citati knjige o Spaniji, jih je precej stare. Jaz bi jih lahko našel kakega pol ducata, kateri so izšle v zadnjih štirih letih. Ali ce hočeš poznati položaj, v kakršnem se Spanija danes nahaja, moraš poseči v revije! Zadnji teden sem naletel na nekaj sličnega v "Collier" magazinu. Članek, z naslovom "Battle for Spain", je spisal dober poznavalec tamošnjih razmer Ted Allan.

V njemu Allan pojasnjuje, da ni civilna vojna v Spaniji sploh nikdar popolnoma prenehala. Leta 1939, po padcu španske republikanske vlade, se je precejšnje število republikanskih vojnikov, kateri niso mogli pobegniti v tujino, poskrilo v Asturijsko gorovje. Nato so se začeli napadi na Francove garnizone. S početka majhna — je ta četa takozvanih "guerrilleros", rastla tako, da steje danes samo brigada Pepona de la Campa čez 12,000 mož. Ta Pepon je asturijski rudar po poklicu. Je šest čevljev štiri palce visok in eden najdržnejših pojednikov gerilcev. Ni še dolgo teka, ko so falangisti slavili v Oviedu, katero je glavno mesto Asturije, caudilla Francisca Franca. Celo nemški konzul s svojim štabom je bil navzoč. Medtem ko so tu kričali "Viva El Caudillo!" je Pepon v bližnjem mestecu San Esteban de Pravia odpril vse ječe in izpuštil vse politične jetnike na svobodo. Ker se je tam nahajala večja vojaška posadka, je bilo tudi precej oružja, strojnici in streliva. Vse to je Pepon naložil na vozove in jo hajdi pobral nazaj v gorovje. Ko je vojaštvo prihitelo nazaj s slavnosti, ni bilo ne Jožeta, ne streliva, ne vozov in ne političnih jetnikov. Zmanjkalo je tudi tristo štirinajst mož in fantov, kateri so se pridružili partizanom.

To je samo en slučaj v zgodovini tega človeka. Franco je razpisal ogromno vso na njegovo glavo, ali Jožetov odgovor je: "En peseto za Franca, živ ali mrtev. Se bolje — mrtev!" Njegova armada sestoji v večini iz asturijskih rudarjev, kateri sovražijo caudilla ne samo zato, ker je on naredil iz Spanije, ampak on je tudi vodil Španijo, ampak on je tudi daril leta 1934 Mavre proti njim. Dolores Ibárruri (La Pasionaria) je bila žena asturijskega rudarja, kateri je bil ubit v tisti stavki. Sest let že žive in se bore z njenim gesлом: "Bojte umreti stojte, kot pa živeti na kolenih!"

Allan pravi, da je več ljudi umrli v Spaniji za lakoto kot pa kje drugod v Evropi, uključivo Grško in Jugoslavijo. Franco je tako rekoč izročil vso dejelo nemški ekonom

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

DOLŽNOST

(Nadaljevanje.)

Čudno: zatiše, ki je nastopilo me je dražilo, nisem ga mogel prenesti. Tako sem se bil privadil osamljenih strelov, da so mi sedaj manjkal... in nič manj oglušni ropot, ki se je prav tako iznenadal začenjal kot se je odsekano končaval in ki mi je bil v mladih letih všeč da sem ga rad poslušal... Neskončno daleč vidim dneve, ko smo se otroci lovili po dvoriščih, se potepali po cestah, kopačihs se v soncu in polnih prahu, ki se je dvigal v oblakih kadar se nam je zahotel... se igrali vojake in na plotovih iz letev pomagali pričarati odsekano, enakomerno strešljanje strojnica. Bilo je pač najvažnejše, da je reglalo kot ona, ... mar nam drugo! Ah, da, ... neskončno daleč...

Čevljaru Funtezu ni dalo miru. Zanimalo ga je, kaj neki počno tam preko, da jih ni več mogoče spraviti iz ravnotežja. Ne vem kako se mu je posrečilo splezati na vrh zidu ob naši desni. Vzpon ni bil najpripravnjejši. Moral je paziti na opoko in na omet, ki se je kaj rad krušil, ter se kriti obenem, da ga ne bi sredi poti presnetila toča svinca. Pa mu je uspelo — in za kake četrt ure je bil spet pri nas. Na obrazu sem mu čital, da je videl, izvedel, nekaj posebnega.

"Malo jih je," je povedal. "Pet, ... šest... Kvartajo..."

"Malo, da... pa imajo zato strojnice..."

"Zem... In kaj bi rekli: kdo je med njimi?" — To je bilo torek, kar ga je presenetilo! Vprašajoče smo ga pogledali.

"Saša," je rekel mirno in se zasmjal.

Vem: prebledel sem in se obrnil proč. Cutil sem na sebi poglede tovarišev, pa se nisem mogel zbrati, da bi jim odgovoril... Odgovoril, ... ali na kaj?

Da, to se je zgodilo popularno. Zvezcer sem imel prvo stražo. Gluho, z mesečino obsijano noč so motili daleč na cesto štrelči pločevinasti nasipi, ki so se nihali v vetru in od časa do časa žalostno zaškrpali. S pogledom sem begal po mrtvih ruševinah na cesti, ob golih zidovih, ki so še ostali in ki so izgledali sedaj ponči ogromni, kot naslikani in brez tretje razsežnosti... nad specimi tovariši in sovražno barikado. Ni sem se še pomiril. Pri srcu mi je bilo tesno, a ni bilo nikogar, da bi me rešil more, ki se me je oprijela s hladnimi prsti, mestiskala in davila in me ni hotela izpustiti... Zrl sem nanje, ki so dihalo mirno in spokojno, ki so že zvezcer pozabili, kar se je zgodilo zjutraj in se niso nikoli borili s težkimi mislimi.

Polnoč je minula. Na straži me je zamenjal Funtez. Komaj

sem ga prebudil, tako trdno je spal. Tiho si je živil, ko se je izlazil za prizidok. Nisem ga skušal zadržati. Preden sem ga zdramil, sem sicer nameraval, spustiti se z njim v pogovor, ga vorašati, če se ni morda popolne zmotil in zamenjal Sašo s kom drugim, — ko pa je odpri, zazehal in začel leno stegavati otrdele ude, me je ta želja minila in sem spet začutil, da bi bil miren in srečen, če bi bil sam.

Vlegel sem se. Ko sem si z roko popravil lase, sem zadeb ob puškino kopito. Neprijeten občutek! Menda sem se teda prvič zavedel, zakaj so mi je prav za prav dali in zakaj sem jo vzel, puško!... Saj sem vedel, da ne bo šlo brez žrtev, brez trpljenja, ... da ni svobode brez krvii... da je tim lepa, čim več jo je bilo prelite zajo, — ali nikdar nisem pomislil, da bom moral ubijati, in sem bežal tudi pred vprašanji moči imeli pravico zanetiti upor, ki je rodil državljanško vojno... Ne, nikoli nisem razmišljal o tem, — to noč sem mnogo... In zakaj? — Bog ve! Nemara zaradi prijatelja, ki je Funtez povedal, da ga je videl tam na sovražni strani.

Proti jutru sem vendarle zapal. Ne vem, kje so se pretregrale misli, ki so me trpinčile, da sem se nemirno premetaval po trdem ležišču. Ne vem kje, ... kdo ve kje! Toliko jih je bilo in takšnih, da sem se pogrejal vanje, pogrezal, ... pogrejal... Vendar! Našel sem besedo, ki lahko opisem z njo brezupnost, ki me je obšla... nemir, ... željo, da bi se čimprej končalo! Kakorkoli da bi končalo, samo da bi se!! Našel sem jo besedo: močvirje! ... Neizmerno močvirje polno groze...! — Toda zaspal sem in se mi zdi, da so me tistih par ur pustile sanje pri miru. Odpočil se kljub temu nisem. Ko se zdramili, me je strašno bolela glava in celo telo. Nerad sem dvignil veke in prvo, kar me je pozdravilo, je bil občutek, da imam težak dan pred sabo, neprijeten dan, mračen...

Kako polživo počasi so minovali ure! Pressdal sem se iz kota v kot; nikjer obstanka! Redkodaj sem nagovoril Stanka, najrajši in če sem le mogel sem se mu izognil, ali ta dan je bila moja nestrnost prevelika in soporno ozračje brez vsakega diha jo je še večalo. Krog poldneva sem se mu približal in ga 'vprašal', česa se čakamo. "On je že tega, kar sem bil pri njih. Dne 3. jan. je Mrs. Troyar pisala, da je njen mož Jack težko bolan. Skozi več kakor leto so vse poskusili, da bi ga ozdravili. Bil je pri raznih zdravnikih, več mesecov v bolnišnicah, bil operiran in potem ležal, oziroma se zdravil doma, erjel je do zadnjega, da bo okreval, tako rad bi še živel. Ko je bil zdrav, je bil vesel in družabnik, da je bil kar prijetno v njegovi družbi.

"A kaj bi rad?"

Da, kaj bi rad?! — Skomil sem z rameni. "Bomo mar na veke ostali za barikado?"

Pogledal me je začuden. "Se ne bojš več?... In zakaj me sploh vprašuješ?"

Zakaj? Sam bog ve zakaj! Kadar sem pomislil na izpad,

"On se nič ne ve, da boleha na raku," mi je pisala njegova žena 3. jan., "in če boš kaj odgovoril, piši tako, da bi ne kaj sumil o svoji bolezni. Vsako pismo mu moram prečitati."

A predno je moje pismo došlo tja, ga že ni bilo več med živimi. Umrl je, 9. januarja v starosti 68 let. V Ameriko je prišel 1. 1902 in se naselil nekje v južnem Coloradu, sedem let pozneje pa je prišel v Palisade, kjer je živel do konca. Doma je bil z Ojstrega vrha; občina Seice nad Škofjo Loko. Zapušča ženo, štiri poročene hčere in sina, ki je v vojni službi nekje na Pacifiku.

S pokojnim sva bila prijatelja od kar sva se spoznala. Njegovi soprogi, sinu in hčeram iskreno sožalje. — F. Z.

Ljudska naivnost je ogromna. Pripravljena je sprejeti za resnico vse, kar ji natvejijo "veliki ljudje".

Priporočite prijatelju, najsi naročila Proletarca.

NEMŠKI TANK, ki je na begu nekje na zapadni fronti zadev hišo in se moral ustaviti. Z njim so nato opravili ameriški vojaki.

Se nekaj mnenj o Ameriškem družinskem koledarju I. 1945

V Zajedničaru, glasilu HBZ, v slovenskem delu, ki ga urejuje J. Chesarik, je o letosnjem Družinskem koledarju sledeče:

Ameriški družinski koledar

Slovenci v Ameriki imamo lepo število časopisov in revij. Med temi so štirje dnevnički eden poltednik, štirje dnevnički eden polmesečnik in pet mesecišnik. Poleg teh izhaja tudi tri letne revije, torej vsega skupaj 18 listov in revij.

Izmed všeh se pa gotovo najbolj odlikuje Ameriški družinski koledar, katerega izdaja list Proletarec, oziroma Jugoslavanska delavska tiskovna družba v Chicagu. Ta krasna knjiga izhaja že neprstano celih 31 let ter je po kakovosti in tehniki od leta do leta boljša in zanimivejša. Je to edino te vrste revije, ki je prišlo do Kernovega spisa, na strani 81, do odstavka nepristrani zgodovinar, kjer se ugotavlja, da se mnogim slovenskim duhovnikom ne bo smelo odrekati zasluga, ki jih imajo za narod, sem pogledal še enkrat na prvo stran, da se prepričam, kaj čitam. Ali je ta knjiga izšla pri Proletarju, ki je vedno na pravi poti? Ali je to priča Amerikanskega Slovencev?

Letosjni koledar obsegajo 224 strani. Tiskan je na finem papirju ter vsebuje 17 povestnih spisov, 16 pesmi, 17 zgodovinskih razprav, šest vrst koledarskih podatkov in drugih člankov ter 40 slik in portretov. Da je bilo založniku mogoče pokriti velike stroške pri tem, je v koledarju tudi večje število oglašev, ki spada v letni almanah, je kras vsaki knjizici.

In boga mi! Crno na rdečem je tiskano... družinski koledar.

Ker se me je s strani urednika ADK troščalo, da bom dobil Baragov križec, ker sem bil za slogan pri pomožni akciji za starejšo križec, vidim sedaj, da ta križec ne sliši meni. Zaslužil ga je veliko bolj urednik Am. družinski koledarja, ker je omenjeno dal pričebti. — John Langerhole, Johnstown, Pa.

Feliks Strumbel piše:

Cenjeni s. Zaje! Tu pred sabo imam letosnji Družinski koledar in ga prelistavam. Saj sem skoro že vsega prečital, a vseeno ga še znova pregledujem. Ko preobrajam strani ter vidim vse tako lepo v redu, si predstavljam, koliko dela in trdne volje je združene v njemu. Vem, da je v njemu uključen veliko brezplačnih ur.

Cestitam Ti na tako izvrstno urejeni knjigi. Moramo se čuti srečne, da imamo v naših proletarskih vrstah tako zmožno osebo. Imej zavest, da nisi osamljen. — Feliks Strumbel, Cleveland, O.

A. Zornik o razpečavanju:

Koledar sem kupil od F. Cvetana. Najprvo sem ga le površno pregledal. Opazil sem več slik duhovnikov, lemenatarjev itd. Vidim v njemu tudi sliko "Trpljenje". Vse to me je nekoliko začudilo. Kajti urednik Koledarja je ob enem urednik Komentarjev. V njih se je izrazil, da je nekompromisen

Ali naj se bojimo resnice?

F. A. VIDER

Kakor med aristokracijo, tako se najdejo paraziti tudi med delavci, med tistimi namreč, kateri so že pozabili na svojo revno preteklost in na razred, iz katerega izhajajo. Ker se si gospodarsko nekoliko opomogli, mogoče toliko, da jim v dobi, katero jim je usoda določila živeti, ne bo treba kakšnih posebnih ekonomskih skrbiv, im je sedaj popolnoma vseeno, tako se bo pisala bodoča zgodovina za delavstvo ali kaj bo z njihovimi potomci. Te vrste rojaki sedaj pridno sekundirajo tistim, ki si krčevito prizadevajo svet obdržati v okovah privatnega izkoriscenja delavskih mas in ponavljajo fraze o komunističnem parklju, kot je Hitler in njegova ganga strašila svet, od kar je pričela z divaško metodo vojskovanja. Tega otročjega govorjenja so naučili od svojih razrednih nasprotnikov, kateri se sedaj v razdiranju delavske solidarnosti veselijo svojih novih stupidih zaveznikov.

Tudi za svoje brate v Jugoslaviji, kljub njihovemu hrskemu naporu za osvoboditev pod fašizmom, jim ni posebno, ker slišijo od Peglerjev, Kaltenbornov ter podobnih, da je Tito nič drugega kot orodje Stalina in kot bo v novi Jugoslaviji vpeljal kolektivni gospodarski sistem. Dasi malo ali nič ne vedo o kolektivnem sistemu, kot ga je vpeljal sovjetska vlada, ga enostavno smatrajo ljudstvu škodljivega, ker so ga tako obsodili podporniki sedanega gospodarskega reda.

Ako bo po tej vojni sledila Jugoslavija, Poljska, ali kateri koli druga država ruskega ekonomskemu sistemu, se to ne izvrši vsled želji ali zahtevi Jozeta Stalina ali komunistov, pač pa zato, ker bo ljudstvo dotične države prišlo do zaključka, da od ekonomskega sistema, pod kakšnim je živel pred to vojno, ne more pričakovati gospodarske sigurnosti.

Nobene radikalne teorije se ljudem ne dajo usiliti, najmanj pa onim, ki imajo polne želodce. Ampak zgodovina govorja, da so se gospodarski sistemi spremnili od časa do časa tudi v dohod, ko ni še nihče nicesar vedel o kakšnem socializmu ali komunizmu, kar se bo brez dyoma ponavljalo tudi v bodočnosti.

Bogati zemljiški posestniki, grajsčaki, plemiči, kralji in njihova žalsta so bili tedaj prav tako zadovoljni s fevdalnim gospodarskim sistemom, kot so dandanes zadovoljni Fordi, du-

Ponti, Chryslerji (kajpada tudi mnogi delavci, kakor so bili tudi mnogi sužnji zadovoljni s svojo usodo, ker boljšega teda niso poznali) s sedanjim kapitalističnim, kateri je zanje idealen. Toda vzroki za spremembe v gospodarskem sistemu človeške družbe niso zapadeni izključno v teorijah radikalno orientiranih ljudi, ampak v odpovedi funkcij obstoječega sistema v potrebah življenske eksistence večine državljanov dejstva.

Kaj je v tej deželi mogoče in kaj ni mogoče v političnem ali gospodarskem oziru, o tem se lahko debatira ali razpravlja, toda definitivno reči: to ali ono je nemogoče, bi lahko pomenilo mistično varanje, ker na svetu je vse mogoče.

Kdor se kaj zanima za gospodarsko stran te dežele, mu je znano, kako velik skok je v času te vojne storila moderna znanost v tehničnem razvoju industrije. Že sedaj se govori, da bodo po vojni mnoge industrije rabile tretjino, če ne polovico manj delavcev, kot so jih vposljevale pred vojno, toda produktivna sila se bo zvisala nad 100 in več odstotkov. Če se z vojno še zamerimo tistim narodom — vsled naše konservativne zunanje politike — ki so bili naši dobri odjemalci, stojimo pred vprašanjem, o katerem je treba resno misliti in trenzo razpravljati. Tiščati glavo v pesku in v javnosti pa trdit, da v tej deželi ni mogoče to ali ono, je največja absurdnost. Kaj so lačne mase vsega zmorne, bo mogoče Evropu kmalu občutila in tudi tisti, kateri so jo pahnili v to nesrečo. Veliko bolj modro in razsodno bi bilo od onih, ki pišejo ali javno govorijo, če bi tiste, ki imajo v rokah usodo narodov opozorili na možnosti, ki se lahko urenijo, da je v tej deželi, kot pa da ljudstvo stražijo s komunističnim bav-bavom.

Milijoni, ki bodo po vojni brezposelniki, ki so bili leta na bojnih poljanah in gledali vsak dan smrti v oči, bodo precej drugačni kot smo jih videli v zadnjem depresiji, in tudi veliko bolj nevarni obstoječemu sistemu kot nekaj komunistov. Treba je govoriti resno, ker le z resnico je mogoče doseči prave namene in pripraviti ljudstvo do blagostanja.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

Proletarec je bil ustanovljen, da služi delavstvu. Tej analogi je zvest v vsakem slučaju, v krizah in "dobrih" časih, v vojnah in miru. Podpirajte ga.

Neznanje je delavcev najhujši sovražnik.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR 1945

je v tem letu tu in starem kraju edina slovenska knjiga, namreč KNJIGA, ki je posvečena borbi osvobodilne fronte za novo, demokratično, federativno Jugoslavijo in zdrženo Slovenijo.

Tam izhaja iz osvobodilne fronte veliko gradiva dan za dan, teden za teden, toda le v časopisih, ki se tiskajo v skrivališčih, da jih naciji in pa kvizlingi ne ugonobe. A knjig, kot je ta koledar, pa jim v takih okolčinah ni mogoče tiskati.

Kaj pomeni borba v našem starem kraju? Odgovor dobiti v raznih spisih v Am. druž. koledarju, letnik 1945, ki stane \$1.25, s poštnino vred.

Poleg spisov iz starega kraja, kjer se ljudstvo bori, trpi in umira z vero "v boljši, lepi svet", so v tem koledarju povesti, zgodovinski spisi in članki naših tukajšnjih delavcev.

Ameriški družinski koledar je pohvalno omejila večina slovenskih listov v Ameriki in nedvomno bo vzrastil tudi naše ljudi preko morja, čim ga jim bo mogoče poslati. Nekaj izvodov ga morda sedaj že imajo.

Naročite si ga, da ga pošljete svojem, kadar bo do tja pošta spet odprta.

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POREČILA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

Glasilo monarhistov v Italiji pravi, da ako bi se konferenca "velike trojice" vršila v Rimu, bi se od Stalina pričakovalo obiskati papeža Pija XII., o Rooseveltu pa je bilo že prej prefokovano, da bo poglavjarica rimske cerkve v kratkem posetil. Klerikalna-monarhistična diplomacija v Italiji s pomočjo vesoljne hierarhije svoje niti torej vztrajno razpletata, da si po tej vojni otme "red", svoje privilegije in svoja bogastva.

Harry Hopkins, ki je Rooseveltov osebni zaupnik in svetovalec, je bil 30. januarja v avdijenci pri papežu in imel z njim pomeneči 40 minut. S Hopkinsonom je bil Rooseveltov poslanik pri sveti stolici Myron C. Taylor, bivši glavar ameriškega jeklarskega trusta.

Federal Council Bulletin, uradno glasilo zvezne protestantskih cerkva (The Federal Council of the Churches of Christ in America) objavlja v januarski številki spomenično konference predstavnikov teh cerkva, v kateri izjavljajo, da je ločitev cerkve od države v tej deželi bil eden največjih temeljev demokratičnega razvoja, verske tolerance in enakih svobodščin za vse cerkve. S tega stališča so cerkve v tej zvezni odlčno proti ustanovitvi diplomatskih zvez z Vatikanom, ki jih je v tej vojni pričel Roosevelt na svojo roko. Kajti to bi dalo prednost eni cerkvi v skodo drugih. Ako se je zdelo Rooseveltu potrebno poslati zastopnika k papežu zaradi vojnih nujnosti, mu to odpuščajo. A sedaj po mnemu omenjenih cerkva, ki so v tej deželi v veliki večini, nima nobenega vzroka več držati poslanika v Vatikanu. Saj je ameriška vlada zastopana s poslanikom pri italijanski vladi. A se zdi, da bodo morale protestantske cerkve bolj odlčno nastopiti, ako nočejo, da rimska hierarhija v Zed. državah svoj politični vpliv še bolj razširi.

Tednik "Labor" v Washingtonu, D. C., ki je najbolj razširjen in upoštevan delavski list v tej deželi, je priobčil članek o dvojni vlogi predsednika Roosevelta napram delavstvu. Eno je igral v volilni kampanji. Na banketu unije teamsterjev je imel naslovni govor za izvolitev v četrti termin. Ugotovil je, da je ameriško delavstvo produciralo v tej vojni toliko in več, kot se je od njega pričakovalo. Količine produkcije je navedel v številkah in citirali vrhovnega poveljnika na zapadni fronti generala Eisenhowera, ki je napravil ameriškemu delavstvu enako navdušen poklon. A po zmagi pa je isti

"Možganski trust" je morda nekaterim še v spominu. Rešil je ameriškim kapitalistom njihovo svojino in sistem izkorisćanja za privatni profit. Potem so bili člani "možganskega trusta" izrinjeni ali pa odslovenjeni iz vladnih uradov in iz zvezne administracije drug za drugim in nadomeščeni spet s take vrste bogataši, ki so v ameriški vladni prej zmerom prednjačili in kontrolirali delo politično in ekonomsko.

Henry Wallace je zadnji izmed "newdealerjev", ki je na lanskem nominacijski konvenciji svoje stranke dobil "slovo", a je za Rooseveltom in za ostali demokratični tiket vseeno agitiral. Njemu v plačilo za to uslužbo je Roosevelt pred par, tedni odslovil trgovskega tajnika demokrata iz Texasa Jesse Jonesa in imenoval Wallacea na njegovo mesto, češ, ker je Wallace v kampanji za demokratsko stranko v volilnem boju toliko storil, zasludi, da ostane v administraciji. S tem mu je dal zelo čuden poklon, ki je osupnil vse prijatelje bivšega podpredsednika. Ni pa osupnil njegovih neprijateljev. Spustili so se v boj proti njemu in ga proglašili nevrednim in nesposobnim za službo trgovskega tajnika.

Cimbolj Rusija zmagaže, bolj besni so njeni nasprotniki, toda

ne samo v Nemčiji. Tudi ameriški toriji okrog čikaškega McCormicka, W. R. Hearsta, razne fašistične skupine in pa tisti demokratje, ki smatrajo, da so demokratični zato, ker protestirajo zaradi izmotanja ovjetke unije iz "sanitarnega kordona".

"Stalin Over Europe" je naslov članka v "Callu", glasilu S. P., ki ga je napisal Jim Cork. Poleg rednih očitkov Stalina, ki so običajni posebno v New Leadru, pa Cork priznava, da je situacija "zelo konfuzna". Kerenskijevi in (ruski) socialisti pod vodstvom Dana so se pustili omotiti od ruskega naravnega šovinizma; in tudi konfuzni elementi v mnogih socialističnih strankah celo ob tej pozni uri še vedno žive v trajenih iluzijah, da je ruska država socialističnega značaja.

Celo med take je začela ta nesrečna iluzija, ki bi lahko vedeli bolje — n. pr. v kroge angleške neodvisne delavskih strank. A ob enem Jim Cork le priznava, da bi bilo za socialiste pogubno družiti se (proti stalinizmu) z buržavzanim demokratom, kot to delajo nekateri socialisti (menda ima v mislih newyorské in tiste Poljske v Londonu, ki so se iz sorašča do Rusije na slepo znali v družbi s poljskimi reakcionari). Svari jih, da so se ljudski množice v Evropi pod težo britkih skušenj naučile gledati v nov svet. Stari svet je zanje stvar prošlosti. Delovanje reakcije in nekaterih bivših demokratičnih vodij za status quo jih vznemirja. In ker nočejo obstoječih razmer, gredo stalinistom v mreže. Tako pravi Jim Cork, in mnogi drugi njegovih misli, ki se mučijo v svojih iluzijah. Medtem pa so se v Londonu zbrali zastopniki delavskih vseh dežel, ki z ruskimi vrednimi razpravljamajo ne samo o obnovitvi strokovne internacionalne, nego tudi o zgraditvi delavskih mednarodne solidarnosti na političnem polju. To konferenco bojkotirajo le AFL, UMW, ameriške železničarske bratovščine in po odborniki poljskih unij v Londonu, ki delujejo v področju poljske zamejne vlade.

Nemogoče je, da bi bili vsi ti ljudje, ki so se zbrali v Londonu, tako nesrečno zašli v "stalinistične mreže", kakor misli Jim Cork in drugi taki pisci. Kaj pa, če bi bili oni v zmoti? Zapri so se v svoja razglabljanja, navzeli so se misli, da imajo "edino zveličavno vero", pri tem pa so izgubili stik z realnostjo.

Lepo bi bilo izvojevati si nov svet takole zlepa, recimo samo z glasovnico. Lepo bi bilo to tudi za tiste, ki so že, ali bodo morali pasti v tej vojni. Ko bo mir, bomo nekaj let lahko spet glasovali. Toda če vzrok, radi katerih sta v kratki dobi nastali že dve svetovni vojni, in nešteto drugih pred njima, in nekaj v razdobju med njima, zmagovate vlade ne bodo odpravile, smo lahko prepričani, da bo "demokracija" s "totalitarci" vred imela spet vse pogoje za snovanje tretje svetovne vojne, kar jih je imela takrat, ko je zmagala v vojni za demokracijo in "za odpravo vojne", ako se je še spomniate ...

Predsednik Roosevelt to ve, zato zahteva od kongresa, da naj sedanj začasni zakon za obvezno vojno službo spremeni v trajno postavo. Wilson je misli, da bo militarizem odpravil, a Roosevelt nima te iluzije. On je za obstoječi buržavni red privatnega lastništva, v katerem so vzroki za sedanje vojno, kar so bili za prejšnjo, in bodo ostali za naslednje, dokler bo v veljavi. Sedaj še toliko bolj, ker se ekonomski rojalisti po svetu še veliko manj veseli Stalinove "komunistične držbe" kot pa tisti pisci, ki misijo, da delujejo za demokracijo, ako pripovedujejo samo o boljeviških grozodejstvih na Poljskem, v Jugoslaviji in na Grškem.

Ne bo dolgo, ko se bodo razni človekoljubi začeli zgrajati nad divjaštvom rdeče armade v civilizirani Nemčiji. Že zdaj predlagajo, da naj Hitlerjev

SKUPINA NAŠIH FANTOV, ki je prišla na dopust z evropskih bojišč, postrežena v kantini v New Yorku.

rajh in Berlin rajh zasedeta led svojega števila nekaj besede neglede če jim Anglia in ostali zaveznički kaj pomagajo ali ne. Vzlic upravičenim kritikam proti Churchillu in drugim, se seveda zdi, da Italijani v splošnem od kralja in papeža navzdol, od ostalega sveta preveč pričakujejo. Glavni povzročitelj njihove nesreče je bil fašizem, kar so v svojih sedanjih težavah prehitro pozabili.

Hitler je 30. januarja praznoval dvanajsto obletno svojega vladanja. Ce se ne dogodi čudež, je bila zadnja. Toda ovajne je v čudežu. V svojem govoru omenjenega dne je dejal, da ga je postavila na celo Nemčije božjih previdnost. In je dodal: Ko je lanskega 12. julija eksplodirala bomba pet čevljev od njega, je on čudežno ostal živ. Torej dokaz, da mu je očet življenje vsemogočni, ker je dolčil, da nadaljuje svoje poslanstvo. Ampak če bo šlo maršalu Žukovu in generalu Eisenhoweru še kaj časa tako posreči, bo tudi Hitler nehal verovati v čudež.

Prikupovanje buržavznam in torijskim krogom se morda zdi Browderju "casu odgovarajoča taktika", a v resnicu je le "cheap oportunizem".

Archbishop of Canterbury dr. Geoffrey Fisher, ki je glavar anglikanske cerkve, je v intervjuju z dopisnikom ameriškega vojaškega lista "Stars and Stripes" dejal, da zastopniki cerkva ne spadajo na mirovno konferenco. Ob zeleni mizi bodo sklepali mir državniki — posvetni ljudje za posvetni svet. Ako bi sedel zrazeni tudi cerkveni možje, bi bili oni prav tako odgovorni, kakor državniki za vse napake in za vse grehe, ki jih bodo storili. S tem je ta anglikanski nadškof včipnil papeža, ker si Vatikan zelo prizadeva, da bi tudi sveta stolica dobila sedež med onimi, ki bodo meštarili in vadljivi za meje, za koncesije, trgovske privilegije in pa kako kaznovati Hitlerjev rajh in Hirohitovo cesarstvo.

Pri sv. Petru v Rimu kajpada ne soglašajo s kanterburškim nadškofom. Kajti Vatikan se smatra tudi za posvetno državo in katoliška cerkev je ne samo svetovna organizacija za izveličanje duš, ampak tudi politična cerkev.

Italija je v bedi in zmedi. Ljudje v osvobojenem delu se ne morejo načuditi, čemu je v nji sedaj veliko slabše kakor pa je bilo pod Mussolinijem in po nekaj pod Nacisti. Vzrok je, ker je v Italiji vojna, dežela pa v politični in ekonomski zmedi. Churchill je za ohranitev dinastije v Italiji in pa starih privilegijev. Vatikan ga podpira. Iz papeževega državnega tajništva kličejo v Ameriko — pošljite nam več živil! Vec oblike in zdravil! Gaetano Salvemini se potožuje nad zaveznički, ker so dali delitev relifa v Italiji cerkvi v področje. S tem si duhovščina veča politični vpliv. Luigi Antonini iz New Yorka prijema zavezničke — najbolj Angleže — ker s svojo kratkovidno politiko pehajo italijansko maso "komunizmu" v načrte. Tudi socialistični vodja Pietro Nenni se v "Avantiju" hudo nad diplomacijo zavezničkih, ki ignorira italijanski narod. On pravi, da steje Italija 45.000.000 prebivalcev, ki bodo imeli v bodoči Evropi vs

led svojega števila nekaj besede neglede če jim Anglia in ostali zaveznički kaj pomagajo ali ne. Vzlic upravičenim kritikam proti Churchillu in drugim, se seveda zdi, da Italijani v splošnem od kralja in papeža navzdol, od ostalega sveta preveč pričakujejo. Glavni povzročitelj njihove nesreče je bil fašizem, kar so v svojih sedanjih težavah prehitro pozabili.

Zadnje čase je v listih mnogo novic. N. pr., kako razsajajo v Londonu poljski in jugoslovanski reakcionarji; nekateri izmed njih so pravi fašisti. Boli jih, ker so zamudili ladjo. Vsaka svetovna spremembra mora nekje začeti svojo pot v boljšo bodočnost človeštva. To je naravni proces. Da so bili prej omenjeni edini v prvi vrsti, kot narodni voditelji, obsojeni na smetišče, to je njihova lastna zaslužna. In oni so prvi, niso pa zadnji. Pridružili se jim bodo sčasoma tudi drugi, ki so imeli demokracijo samo na jeziku, a s svojimi dejanji pa so jo izpodljedali.

Končno, kdo pa je navsezadne kriv te svetovne fašistične propagande? Čemu še vedno padajo bombni roboti na londonsko mesto, tega se reakcionarni otroci 18. stoletja v kraljih šolskih hlačah še vedno ne zavedajo. Niti sedaj, ko so primorani videti resnico, jo nočejo priznati. Ako ne bi bilo rdeče armade, bi že davno v miru počivali. In ko bo konec te svetovne krvave drame, ko bo zastor padel, bodo evropski narodi aplavdirali ruski rdeči armadi in jen zastavi z znakom srpa in kladiva. (Gornji stavki sem povzel iz kolone, ki jo piše v Chicago Daily News Hal O'Flaherty. Torej iz kapitalističnega lista.)

Dan 12. januarja v tem letu mi ostane v spominu. Dnevnik so po dolgem času postali vsak dan bolj zanimivi. Na Pacifiku je triumfirala naša armada in mornarica. V Belgiji je začela z ofenzivo. Na vzhodu pa uničuje Hitlerjevo "nepremagljivo" armado tornado kot da bi lomastil po slammnih strašilih v zeleniku. Sovjetski vihar je na poti v Berlin. Hitlerjeve trdnjave je porušil kot da bi bile kipuri koruznih snopov. Kje je danes "Deutschland über Alles"?

Ta vzhodni vihar je že v tej generaciji skušala ustaviti angleška plemenska in finančna aristokracija ter ameriška pluto-

kratija z gesлом "Stop Russia in Eastern Europe!" A prej predno boste čitali ta dopis, bo sovjetska armada že blizu svojega cilja. Svetovna javnost se še ne zaveda, kaj je bila tista moralna sila, ki daje toliko pogumov sovjetski vojski, in ki je bodrila lačne, raztrgane jugoslovanske partizane, da so šli v smrtni boj proti svojemu kriminalnemu sovražniku. Prvo nujno načelo je bilo, da osvobode svoj narod pred fašističnimi morilci. To jih je dalo pogum, da daje ga rdeči armadi, ki se bori ne samo za svobodo svoje dežele in svojega ljudstva, ampak za svobodo vseh narodov, in da maščuje milijone vseh tistih ubitih civilistov, katerih trupla danes trohne v masnih grobovih in v jarkih. Ne sme se pozabiti, da poleg orožja nosi vsak ruski vojak tužil radio komentator Drew Pearson. Svetujem naši vlad, naj namesto premoga posilja Argentini rajh 20 tisoč ton led v vsak mesec, da se ondotni fašisti nekoličko ohlade.

Zadnje čase je v listih mnogo novic. N. pr., kako razsajajo v Londonu poljski in jugoslovanski reakcionarji; nekateri izmed njih so pravi fašisti. Boli jih, ker so zamudili ladjo. Vsaka svetovna spremembra mora nekje začeti svojo pot v boljšo bodočnost človeštva. To je naravni proces. Da so bili prej omenjeni edini v prvi vrsti, kot narodni voditelji, obsojeni na smetišče, to je njihova lastna zaslužna. In oni so prvi, niso pa zadnji. Pridružili se jim bodo sčasoma tudi drugi, ki so imeli demokracijo samo na jeziku, a s svojimi dejanji pa so jo izpodljedali.

Cikanačani smo lahko ponosni, ne na našo mestno administracijo, temveč na naš čisti zrak. Danes je nad Chicago samo 82 ton dima, saj pepela in prahu, ki plove v zraku nad Chicago in okolico v krogu 210 kv. milj. To je mogoče glavni vzrok, da naši rojaki v Coloradu prihajajo k nam na počitnice. Vidijo zanimivosti mesta in ob enem se navzdejajo čistega zraka. Pa življenje si podaljšujejo s tem. S. Anton Shular iz Kansasa prihaja k nam dvakrat na leto, pa ima zdrava, rdeča lica, kot velikonočni pirhi. Mogoče bi Edwardu Tomšiču iz Walsenburga, ki ga že dolgo ni bilo k nam, in Antonu Medvedu iz Pueblo naš čisti zrak tudi koristil?

Neki newyorški specialist za otroške bolezni eksperimentira nad mladim otročičkom, da dožene, v kateri starosti dobi razum. On trdi, da ga novorojenčki nimajo.

Ga nimajo, a? Zakaj pa planete vsako dete v glasen jutri isto minutu, ko opazi, na kakšnem svetu se je rodilo?

John Chamazar.

Ako vam je naročna poteka, prosimo, obnovite jo čimprej.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

MNENJE O BODOČI MADŽARSKI IN NJENI SEDANJI VLADI

Donald Bell

(Mnenje, ki ga tu izraža Donald Bell, ki piše za časniško agencijo ONA, je glede bodoče madžarske in njene sedanje vlade zelo optimistično, dočim grof Karolyi, ki je begunec v Londonu, misli o nji, da je Darlanovega značaja. Pozneje jo je odobril tudi on. Rusi pojasnjujejo da so jo odobrili iz vojaških razlogov, ker bo po svoji sestavi zmožna v od ruske armade okupiranih krajih vrstiti civilno upravo in držati red in mir. Bellovi članki so pisani v duhu sovjetske vnanje politike, kateri je on simpatičen in v tem pravcu je napisal tudi sledič svoj članek.)

Mnogo načrtov za bodočo mirovno konferenco bo izginilo še predno se bodo delegati vsedilokoli nizje, na kateri se bo odločilo toliko stvari. Ze danes, ko še ne vidimo konca vojne, se je že začela kazati nova Madžarska — in mirovna konferenca najbrž ne bo ničesar več spreminjala v strukturi te Madžarske.

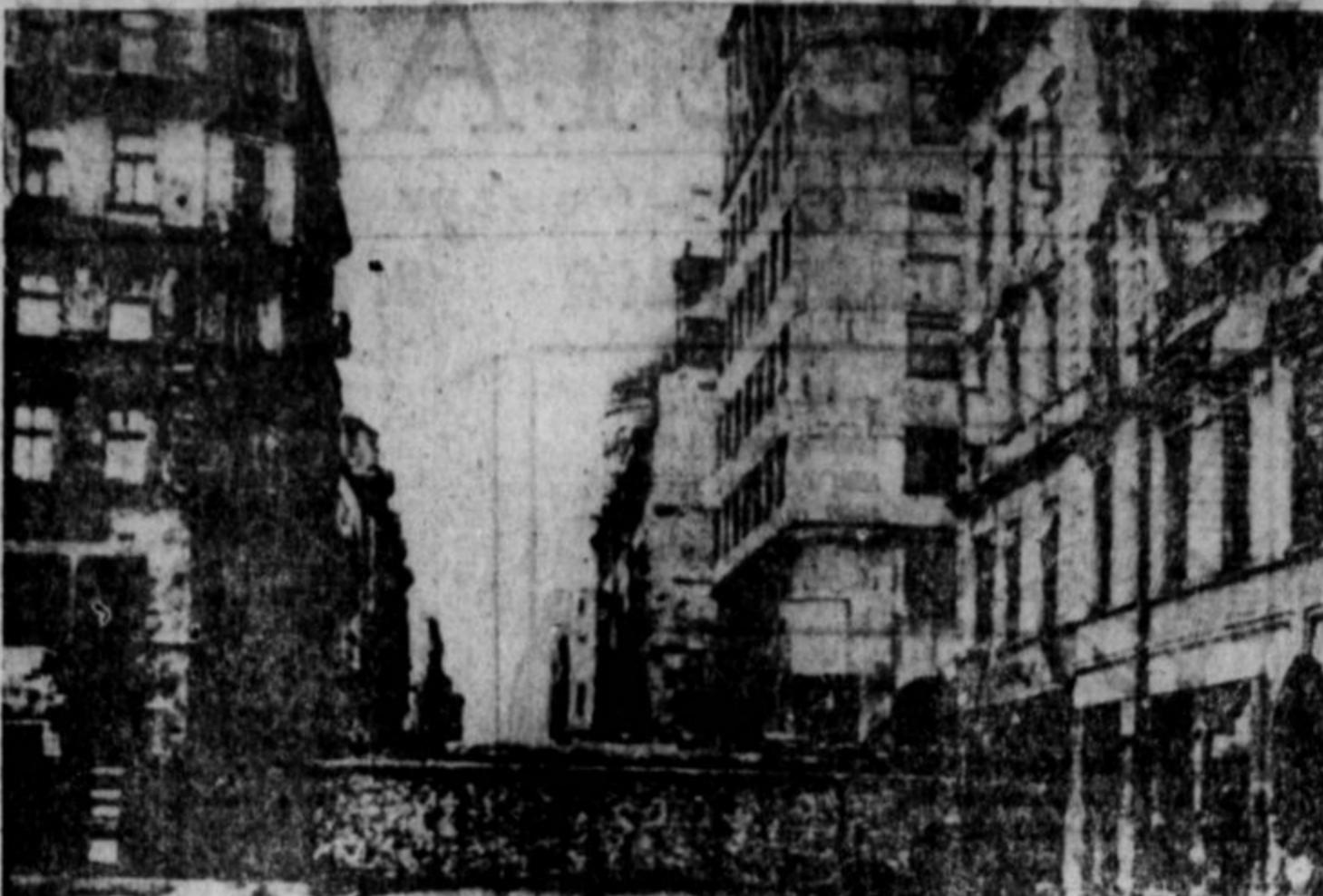
Predsednik nove vlade v Debrečinu je Bela Miklos, star vojak, ki je bil brez dvoma kot načelnik Horthyjevega glavnega stana tesno povezan s starim madžarskim režimom. Miklos se ni nikdar udeleževal političnih bojev, tako da ne predstavlja sam nobene politične struje, temveč k večemu silo političnega pokreta, katerega so ustvarili drugi.

Bela Miklos stoji na čelu vlade osmih članov. Jasno je, da bo v povojni Madžarski, oziroma že med vojno prelom s preteklostjo popolen. Nova madžarska vlada priznava, da so bili njeni prejšnji voditelji krivi madžarske udeležbe v vojni in se izjavila pripravljeno popraviti nastalo škodo. Vprašanje legitimnosti ne obstajajo in ne mešajo političnega stališča te vlade, ker se je izognila čerem, ki so bile tako nevarne vladam Poljske in Grčije. Horthy, edina osebnost, ki je imela nekaj videza legitimnosti, je odstopil pred več meseci, tako da je nova vlada odkrito in priznano revolucionarna in pričenja čisto na novem.

Ker nimamo pred seboj prve deklaracije te vlade, moramo iskati podatkov glede njenih političnih smernic v njeni sestavi. Večina so mladi ljudje, na prednjem, socialno pogresivnega stališča, in, kar je pred vsem važno, v zvezi s pokretom kmečkih slojev. Prvo bo torej, da se bodo posvetili razdelitvi velenosvetev. Fevdalni posestniki, ki so bili vladarji Madžarske skozi zadnjih 1000 let, bodo likvidirani in delavnin narod bo dobil končno le v svoje roke, kar je zahteval skozi desetletja — zemljo, katero obdeluje.

Imena teh mož v zunanjem svetu niso znana, toda na Madžarskem so ta imena program. Njih težnje so tam znane in so v skladu s težnjami naroda.

Madžarska je poljedelska dežela, v kateri živi preko dve tretjini prebivalstva na zemlji, katero obdeluje. Toda — ena tretjina vse zemlje na Madžarskem je last 1,100 rodbin, dočim je skoro vse ostalo v posesti

VARSAVA JE BILA OB PRIHODU RDECE ARMADE ZAPUSCENA, da je izgledala kot staro, pozbaveno mesto. Slika gori predstavlja del židovskega predela (ghetto). Prebivalce v njemu so nacisti uničili že v prvih mesecih vojne.

SPORAZUM MED TITOM IN SUBASICEM ZA RESITEV VPRASANJA O OBLIKI BODOČE JUGOSLOV. VLADE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bilo odločeno na drugem zasedanju Antifašističnega narodnega osvobojenja Jugoslavije. Vsaka nadoblast enega naroda nad drugim mora biti izključena.

Beograd, 1. novembra 1944.

Dr. Ivan Šubašić, predsednik kr. jugoslovanske vlade.

Josip Broz-Tito, predsednik N. O. O. Jugoslavije.

DODATKI K TITOVRMU- SUBASICEVEMU SPO- RAZUMU

Volitve za ustavotvorno skupščino in organizacijo javne oblasti

Volitve v ustavotvorno skupščino se imajo vršiti tri mesece potem, ko bo dejela popolnoma osvobojena. Volitve se bodo vršile v smislu volilnega zakona za ustavotvorno skupščino, ki se ga bo pravočasno predložilo. Ta zakon bo jamčil popolno svoboščino in volitev, sestajan in govor, svobodo tiska, pravico za tajno glasovanje, kakor tudi pravico posameznim ali združenim političnim strankam, združenjam, skupinam in posameznikom, ki niso sodelovali s sovražnikom, da predlože za volitve liste svojih kandidatov. Vsem tistim, katerim se dokazuje sodelovanje s sovražnikom, bo odvzeta pravica voliti kakor tudi pravica biti izvoljen.

II.

Antifašistični svet narodnega osvobojenja Jugoslavije bo vršil zakonodajno dolžnost, dokler se ne skliče ustavotvorna skupščina.

III.

Odgovornost vlade za organiziranje eksekutivne oblasti

Era izmed prvih nalog nove vlade bo, da organizira oblast pravosodja v deželi v demokratičnem duhu. Sodišča bodo neodvisna in sodniki bodo vršili razsodbe po zakonu in po svoji vesti.

DRUGI DODATEK

I.
Njegovo Veličanstvo, kralj Peter II. sme razpolagati s svojim premoženjem, in lastništvom ves čas odsotnosti. Nadzorstvo nad tem premoženjem bo vršil ves ta čas regentski svet.

II.

Jamči se redne odnošaje med kraljem in regentskim svetom.

III.

V slučaju nesposobnosti, bolezni ali smrti katerega koli izmed regentov, imenuje vlada drugega na njegovo mesto.

Dr. Ivan Šubašić,
Maršal Josip Broz-Tito.

IZ URADA "BIG" TONYJA

Oakland, Calif. — Zopet se moram oglašati, da ne bi čitatelej mislili, da se je Big Tony preselil v večna lovišča. Karburator se je avtomatično sam popravil, da sedaj več ne raz-

bija kot stara lokomotiva. Ze sem mislil, da se v novem letu vrнем na delo, me je pa revmatizem zagrabil za noge, da sedaj težko hodim. Šel sem k zdravniku in mu povedal, kje me boli. Dejal je, da bo tisto prešlo, kakor je prišlo. Za te njegove besede mi je računal \$3, a jaz še vedno težko hodim, in čakam, da se revmatizem preseli v večna lovišča brez Toneta. Pa kaj bi vam to pravil!

* Oni dan sem se potožil naši mami, ki me poznata že 37 let.

Rekel sem ji: "Mama, kaj bo na starost, ko že sedaj težko hodim?"

"Hm," pravi, "kaj se boš šalil, starost je že tukaj!" Protestiral sem, pa ni niti pomagal!

Ona že ve, kaj govorim, ko me že toliko let pozna.

Bolan sem prevoč in premalo — ne toliko, da bi ležal v postelji, a ne toliko zdrav, da bi se mogel vrniti na delo. Torej sem "50-50" — napol živ in napol mrtev. Čas si kratim kakovem imam znam. Pred božičnimi prazniki sem bil zelo zaposlen z božičnimi karticami. 150 sem jih hkrati zdumpal v poštni nabralnik, potem pa jih še 37 "doštukal". Od naših priateljev pa svojih prejela 210. Hvala vsem, ki ste se naju spomnili in nama voščili veseli praznike. A na žalost v naši hiši nismo bili tistega razpoloženja kot prejšnja leta. Letošnjega februarja je 42 let, od kar sem v Ameriki in privržen v božičnih praznikih, od kar sem tu, sem pil mleko na mestu rakije. In na bojni fronti imam dva sina. Od tam, kjer sta, niso v praznikih prihajala nič kaj vesela poročila. Vse to je name in marsikateri drugi slovenski družini pokvarilo v praznikih običajno veselje.

Težak kamen pa se je nama odvalil, ko sva prejela pismo od sinova Franka, datirano 25. dec., ki je bil takrat nekje v Belgiji. Nemci so one dni skušali naše izgnati nazaj in bitke, kot veste, so bile zelo hude in izgube velike.

Od takrat sva prejela od nje

še dve pismi. Zadnje je bilo datirano 6. jan. nekje v Nemčiji.

Drugi sin pa je nekje v Franciji. To pišem 24. jan. Kolikor name znano, sta še oba O. K.

Frank je nam pisal v predzadnjem pismu iz Nemčije, da

kdo misli, da je to zadnja vojna, se zelo moti. "A o tem se bova pogovorila, kô pridev domov."

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja volja.

Citiral bom iz pisma samo nekaj besed: "Svet je enak povsod. Ne dela razlike, v kakšnem jeziku kdo govoril, a jezik, ki se mu pravi frank, funt Sterling, marka ali dollar, je enak povsod. Denar je korenina vsega zla."

In je res, da vse drvi za svetim denarjem! Marsikdo se je

vsled prevelikega pohlepa po njemu zvali v prerani grob. A kaj hočemo. Pa naj ostane kot je, saj pravijo, da je vse božja vol

PROLETAREC

CHICAGO 23, ILL., February 7, 1945.

THE RULE OF A CAPITALIST WORLD

We find ourselves in at least partial agreement with President Roosevelt when he addresses the nation on the evil of peddling poison rumors against the nations who are now America's allies. Especially in the case of Britain, there has developed an American holier-than-thou attitude that makes us uneasy.

It is not that we consider Britain to be either noble in action or altruistic in intention, we don't; the history of British imperialism is a story of aggression, robbery and bloodshed and the avowed purposes of Prime Minister Churchill is to continue doing business along the same general lines.

What gives us a "pain in the neck" when Americans deplore and condemn British rapine of the past, British activity in Greece at the present time and British plans for more of the same when the war is over is the reflection that Britain, all things considered, is no worse than America would be if the conditions under which we exist and prosper were similar.

Britain is playing the game of private profit for all it is worth in order to exist and prosper. And when we say "Britain" in this connection we mean the British capitalists, of course.

Until very recently the American capitalist system didn't need to look for raw materials or markets outside of its own political boundaries. But had America been an island, incapable of feeding itself and with no opportunities for economic expansion within its own territory, then America would have had to look elsewhere for opportunity to exploit and invest.

To approve the capitalist system—as most Americans still do—and, at the same time, to object when any nation does anything at all to make capitalism function is an inconsistency that smacks either of ignorance or hypocrisy.

A Socialist world—the international of workers about which Socialist sang and thoughtless Americans sneered in years gone by—would make it possible for people of all nations to live together in brotherhood, justice and peace.

A capitalist international may preserve the peace for a time. But it's silly to expect brotherhood and justice in a world whose economy is based upon the crime of human exploitation.—Reading Labor Advocate.

STOJAN PRIBICEVICH ON YUGOSLAVIA

"New Statesman and Nation" (London) of January 27 published under title "Truth About Yugoslavia" long article by Stojan Pribicevich relating his information about situation in Yugoslavia from his last journey there. In this article he writes, among other things:

After eight months spent in Bosnia, Dalmatia, Serbia and Belgrade I feel I can sum up the situation in Yugoslavia as follows:

Fact of paramount importance is that Partisans have been able to establish stable orderly government which does not have to engage in civil war but is devoting itself to total mobilization and prosecution of war. This fact is due not only to Marshal Tito's formidable military power—he now has an army of 500,000—but also to the firm political discipline of the National Liberation Front and to large support it enjoys throughout country. It is my considered opinion that National Liberation would obtain at this moment at least 70% of Yugoslav popular vote in free elections supervised by an inter-allied commission. Important point here is that Marshal Tito is likely to get majority from every one of five Yugoslav nationalities: Serbs, Montenegrins, Macedonians, Croats and Slovenes. Since Tito is a Croat and Mihailovich a Serb, the latter has long appeared as legitimate representative of Serbdom. But even before the liberation of Serbia Tito had about six times more Serbs under arms than Mihailovich had. In free elections Serbs outside Serbia proper, about 4,000,000, would almost certainly give an overpowering majority to Tito while even in Serbia proper about 2,500,000 National Liberation Front would very probably poll more than 50% of vote. Tito has more backing in villages than in cities, but then Yugoslavia is 80% peasant country.

Unexpected Partisan-Russian advance in Serbia last autumn seems to have caught Mihailovich by surprise. In October he fled with a small detachment to Bosnia and then to northern Dalmatia, not Italy as reported, leaving confusion among his units in Serbia. Some of his commanders in Serbia, Keserovich, Kalabich, etc., continued to fight the Partisans and even the Russians. Others, such as Piletić and Stanković, surrendered to the Russians to avoid being captured by Partisans. Yet another fraction of Mihailovich's units roamed Serbian forests not knowing whom to fight. Still another fraction disbanded and filtered back to their homes. I have met Mihailovich officers who last August and September reported to fight Germans and return clandestinely to Belgrad weeping while Wehrmacht was retreating from Serbia they had been sent to fight Partisans.

At no time has any Mihailovich unit been reported attacking German positions in battle for liberation of Serbia. Certain evidence from Belgrade now shows that Mihailovich's underground organization in Serbia leaned heavily on Quisling Nedich's administration.

This in turn through its

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

Will Durant addressed the Friday Morning Club of Los Angeles on January 12. This is from the account in the Los Angeles Daily News: "Dr. Durant reminded the clubites of the Neville Chamberlain-Hitler conferences of a few years ago. He said he believed that Hitler had asked for a promise that Britain would not interfere if Germany warred on Russia. He added that he believed Chamberlain gave that promise. Chamberlain probably thought such a war with Russia would last two years," said Dr. Durant. "He may have envisioned in that period the thorough arming of Britain, the United States, and France." Insufficiently informed public opinion, Dr. Durant suggested, prevented Chamberlain from carrying out his plan, and disaster followed."

Noel F. Busch, senior editor of Life, makes this observation in his book, "My Unconsidered Judgment": "Eden has been criticized for not resigning long before he did, over the Hoare-Laval pact which enabled Italy to gobble Abyssinia. Most of this criticism comes from leftists, who, in addition to knowing nothing about anything else, have never heard a gun go off." "Unconsidered, O.K.," say Jay Allen, "but where does the judgment come in?"

Twain Michelson, a municipal judge of San Francisco, in pronouncing sentence on the manager of a burlesque theater and three of his actors for presenting an indecent performance, held up Sally Rand as an ideal for them to shoot at. "I remember Sally Rand," he said, "who was as naked with her balloon or fan as any performer I ever saw, and in my opinion she did a very beautiful dance. Furthermore, Miss Rand is a college graduate and a very highly cultured woman."

An advertisement for Cosmopolitan currently appearing in the business press is illustrated with a picture of a young girl with a bemused expression. "Edna Ferber has inspired her mind," it says "and now, Campbell, you whip up her appetite for soup. You know her type. She's as young and eager and alert as she looks. She's impulsive. She's emotional. Right now, she's under the magic influence of a story by Edna Ferber, one of the many famous authors who write regularly for Cosmopolitan. Great writing makes great reading! And great reading stirs the impulses. Great reading warms the heart. It increases a girl's appetite for the pleasant life. It makes her the good friend of all around her. So now, Campbell Soup, now that she's reading Cosmopolitan's great fiction, the stage is set for your famous advertisements! This is the moment to put ideas in her head!... Emotion makes war. Emotion makes marriages. Emotion makes sales." We are sure Miss Ferber is an innocent victim of this exploitation. She has our sympathy.

Festung Europa: The new German troops in Denmark are so young that the Danes suspect they are part of a Nazi campaign to arouse pity. They call them "pity traps."

OIL COMPANIES DEFRAUD UNCLE SAM ON ROYALTIES

LOS ANGELES.—Federal Judge Campbell Beaumont decreed that a half dozen major oil companies had defrauded Uncle Sam of more than \$1,500,000 in royalties on oil taken from the Kettleman Hills reserve.

Suit to recover was filed by the Department of Justice in 1939 and the trial which resulted in the judgment lasted nine months.

TEXTILE MACHINERY NOT FOR LATIN AMERICA

Latin America countries, desperately in need of machinery and often eager to buy machines that seem obsolete in the U. S. A., are watching with considerable anxiety reports in such papers as The New York Times that textile machinery manufacturers and fabric-makers are forming pools to buy up all used machinery after the war, so that it will be junked at once and withheld from use by foreign lands. (W.P.)

He who knows the world will not be bashful; he who knows himself will not be impudent.— C. Simmons.

WHAT "F. D." SAID TO THE TEAMSTERS

Paid Glowing Tribute to Workers' Contribution to America's War Effort; Why He Changed Front?

About four months ago—to be exact, on the night of September 23, 1944—President Roosevelt opened his campaign for a fourth term. He chose, as a proper forum for this momentous utterance, a dinner arranged by Teamsters' Union at a Washington hotel. The Chief executive had many pleasant things to say about American workers. Here are a few quotes:

"When I addressed you four years ago, I said: 'I know that America will never be disappointed in its expectation that labor will always continue to do its share of the job we now face, and do it patriotically and effectively and unselfishly.'

"Today we know that America has not been disappointed. In his order of the day, when the Allied armies first landed in Normandy, General Eisenhower said:

Our home fronts have given us overwhelming superiority in weapons and munitions of war."

"I know that there are those labor-baiters among the opposition who, instead of calling attention to the achievements of labor in this war, prefer the occasional strikes which have occurred—strikes which have been condemned by every responsible labor leader—every national leader except one, and that one labor leader, incidentally, is certainly not among my supporters."

"Labor-baiters forget that at our peak American labor and management have turned out airplanes at the rate of 109,000 per year; tanks, 57,000 per year; combat vessels, 573 per year; landing vessels, 31,000 per year; cargo ships 19,000,000 tons per year, and small arms ammunition 23,000,000,000 rounds per year."

"But a strike is news and generally appears in shrieking headlines—and of course, they say labor is always to blame."

"The fact is that since Pearl Harbor only one-tenth of one percent of man-hours have been lost by strikes."

Naturally that pleased the hundreds of trade unionists who attended the Teamsters' dinner. It pleased millions of American workers in every part of the land. So pleased were they that on election day they marched to the polls and voted for Roosevelt and Truman. They believed President Roosevelt meant every word he uttered at the Teamsters' dinner.

Now they are asking: "What has happened to cause the President to change front? Why is he now seeking to draft, for private profit, the workers he eulogized on September 23? Why didn't he mention the draft-labor idea at the Teamsters' dinner?"

LABOR can't answer those questions. But up to this minute the President hasn't presented a single fact or figure which would justify the utterly un-American proposal he is pressing on Congress.—Labor.

A LESSON FROM SASKATCHEWAN

The territory of adult education, almost untried in this country, is being boldly invaded by the Cooperative Commonwealth Federation, the party now in power in the Province of Saskatchewan. Watson Thompson, director of the new program, says that the ambition governing his work is to see half a million adults in his province become active and intelligent participants in the business of running their own public affairs and reshaping their environment. Toward that end, and in cooperation with other government agencies, the Department of Education will provide both rural and urban areas with the materials for "study and action." District libraries will be set up for the dissemination of public information. District centers will be built, with facilities for every phase of recreation and study, where the media of film, radio, and press will be employed. Conferences and lecture-discussion classes under the guidance of experts will be held to solve the immediate problems of the community and to view them in their broad perspective. The entire project, as it is outlined in the department's release, has the imprint of real enthusiasm and purpose. And those are qualities which the education systems of our democratic nations badly need. The lack of them has been responsible for a loss of human and intellectual resources which, had they been properly exploited, might have offered a solid wall of resistance to the fascist teaching of our time. Had they been properly exploited, no army psychiatrist would have found it necessary to say that the mental age of the American soldier is somewhere between thirteen and fourteen.—The Nation.

LEE'S OPINION OF MILITARY TRAINING

"Bil" Evjue, editor and publisher of the "Capital Times" of Madison, Wis., is opposed to compulsory service in peacetime. Recently, during a radio talk, he read the following from an old newspaper clipping sent him by a Wisconsin woman:

"When General Robert E. Lee accepted the presidency of Washington College, now Washington and Lee University, he was asked why he did not introduce military training in the college curriculum. He replied without hesitation:

"Because that is not the best way to train the citizenship of a great country."

The famous Confederate is an impressive witness. He certainly knew as much about the subject as those who are now championing this un-American proposal.—Labor.

CLOTHING SHORTAGE IS FACING MENFOLK

Clothing is only about half the quantity available last year in the outlook for the nation's masculine population. The "Wall Street Journal" reports that a survey of manufacturers disclosed that enough suits will be produced to keep the home front clothed, though some may get a little threadbare.

POOR GUESSERS

Members of Division 4 of the Interstate Commerce Commission were no better guessers on the end of the war in Europe than a lot of others. A year ago they speculated that the fighting would be over early in 1945 and set the effective date of a Burlington branch line abandonment accordingly. Last January they had to extend the time.

OVER 26 MILLION TELEPHONES IN U. S.

Telephones in the U. S. now number 26.5 millions. In all the rest of the world there are only 21 millions. We have installed 3 million phones since Pearl Harbor and now are using 97.4 million miles of telephone wire.

Just a Jackass to Him

An eastern visitor to the wide open spaces of the West was captivated by that diminutive beast of burden, the burro. He bought one, ordered it shipped to his country estate. The animal was billeted, "I Burro, crated."

A freight clerk checking waybills enroute, finally balanced his record with the notation: "Short: 1 Bureau. Over: 1 Jackass."